

ROTT JÓZSEF

A ragaszkodás mámore

(részlet)

A nyitott ablakon beszüremkedtek a lakótelep neszei. Hajnalodik. Mintha az egymásra rakódó árnyak vattáznák ki a közöket, zugokat, minden hang tompa és barát-ságos. Visszabódít az álomba. Már süt a nap, és szél lebegteti a függönyt, amikor ismét föleszmélek. A játszótér felől lánchinták ütemes nyikorgása hallik és csacska gyerekbeszéd. Valaki kiáll kocsi-jával a garázból. Kutya vakkant. A bolt mögött sörös rekeszeket rángatnak le egy teherautóról. Szerszámok csörrennek a garázs-sori betonon. Talán most fekszik be a szaki az alváz alá. Vagy a motorházban babrál egy-két kíváncsi szomszéd-tól közrefogva. Ronggyal dörgöli az olajfoltos tenyerét, hunyorog, bántja a szemét a napfény. A lépcsőházi bejáróban asszonyok beszélgetnek, a kezükben szemetes vödör, talán bevásárlókosár. Olyan nyugalmas a város, mintha valamennyien nyaralnánk.

Zita lányom szaporáz át a szobán mezítláb. Sudár és ruganyos. Akár a felkelő nap. Lüktet körülötte az élet. Egy búzavirágkék, buggyos blúzba bújtatott kéz virágot tesz a mahagóni asztalkára. Talán névnapja van valamelyőnknek. Vagy Margó kapta a tanítványaitól. Megint túlestünk a tanévzáró ünnepségen? Szó-davíz kerül az asztalra. A párás falú pohárban fel-felszökkennek a szénsavbuborékok.

Marasztal az ágy.

Mire megint kinyitom a szemem, üres a pohár. Kihajtogatott rejtvényűjság és csonkig rágott ceruza kallódik mellette. Meg Margó olvasószemüvege. Csontkeretes, kopott holmi. Szigorú lesz tőle az arca. És töprengő. Sosem tudhatom, mi jár a fejében. Miképp vélekedik... akár rólam is. A bőre, a gyakran verejtékező teste szagából következtetek a hangulatára. Ha nem érzem ezt az erős, émellyel terhes szagot, biztos mozgathatok a lakásban.

Az ágyból még csupán az égbolt keskeny sávja az enyém. Háromlépésnyire az ablak, ahonnan csenevész fákra és az úttestet kísérő sövényre látok. Meg az önkiszolgáló bolt mindig árnyékos hátsó bejáratára. Tavaszonta onnan tűnik el utoljára a piszkos városi hó. Mintha szürkén potyogna alá az égből, csak azért, hogy bemocskoljon bennünket.

Margó teát hoz be aszpirinnel. A lányok is leülnek az esti filmhez. A legtöbb lakásban van már televízió. A készsülékek hangja összecseng a lépcsőházban. Kánikulai napokon az utcán. Kitölti a kopár falak közt ásító teret.

Felvillanó és elmosódó képek... Jótékony a szobában uralkodó homály. Akárha nem is lennék... Dús, kibomló hajú fiatalasszony fut a szerelme felé. Látni az arcán a mérhetetlen vágyat. Most omlanak egymás karjába. A férfi erős és szenvedélyes. Mely erő választhatná szét őket...? A sajátomon érzem, hogy egyszerre ver a szívük. Nem szabályosan. Mind hevesebben. Istenem! Vannak még emberek, akik mernek szeretni!

Másnap megint úton voltam.

Már villamos szerelvények jártak a fővonalakon tiszta, bőrülésses kupékkal. Az utazóközönség is mintha finomodott volna. Legföljebb találgatni lehetett, kit rejt a bárki által megvásárolható konfekciós ruha. Hol volt már az ötvenes évek harsány közvetlensége! A mosdatlanság és szabadszájúság a hajnali munkásvonatokra meg a harmadosztályú vagonokba száműzetett.

Megzavartak az új viszonyok. A közvetlenség hiánya. A durva arcvonásokhoz tartozó ápoltság. A vidéki ember kimértsége. Bizalmatlansága. Új-fajta önértetesség volt ez. Hideg és félelmet keltő. Esküdni mertem volna rá, hogy az enyémhez hasonló, szürke öltönyben iskolázatlan ember foglal helyet velem szemben. S hogy ellenséges érzéseket keltek benne az aktatáskámmal. A szikár alkatommal és az egyenes tartásommal. Ahogy kalapot emelek a hölgyeknek. S ahogy gyakorlott mozdulatokkal a gazdasági hírekhez forgatom a napilapot. Miből táplálkozik az ilyen arctalan, múlttalan emberek önbizalma?... Tanácsosabbnak láttam odébbállni.

Megnyerő arcokat kerestem. Levegős, otthonos kupékat kedélyes hölgyekkel és tapasztalt, társalgásra kész férfiakkal. Majd' mindenkin tapasztalható volt némi feszélyezettség. Rajtam meg alighanem ugyanennyi türelmetlenség. Várakozás és vágyakozás, amit az ismeretlen arcok és távlatok ébresztettek bennem.

Szikrázó friss hó fődte a tájat.

Az alacsonyán járó nap bekandikált az ablakon. Ahogy csikorgó kerekkel kanyart írt le a szerelvény, mindjobban hevítette az arcom. Kiléptem a folyosóra, hogy kedvemre gyönyörködjem a lankás tájban. Szinte a bőrömmön éreztem a metszően tiszta levegőt.

Pusztai legelőkön csattogtunk keresztül. Milyen öröm a jószágnak, amikor Szent György-napján kicsapják a végeláthatatlan mezőre! Mintha csak látnám a ménesek, gulyák és kondák kavargását... Régi érzések motoztak bennem.

Hóval befűtt, elhagyatott karámok következtek. Aklok és szénakazlak. A szekérukat és a bozótsávval kísért nyompárokat csak sejteni engedte a hótakaró. Amott a csordakút. Az a kopár liget pompás delelőhely nyaranta a jószágnak. A napsugarak már elcsepegtették

a havat az ágakról, csupán egy-egy jégcsap olvadozott még a törzsek árnyékos oldalán.

Amott halastavak jégtükre csillogott. A partközelen nádvágók dolgoztak. Mozogtak a tolókaszák, dőlt a nád. Kucsmás férfiak kötötték a kévét, az egyikük homlokhoz emelt tenyérrel nézte a vonatot. Halászlét főzne ebédre, gondoltam az alig füstölő, inkább csak parázsló tüzeket nézve. A nádkeresztekre ülve, az ölükből falatoznak majd. Adomáznak.

Egy tsz-major víztornyának ezüstös gömbje tolakodott a látóterembe. A szemhatár kobalddkék foglalatában maga a falucska látszott a cseréptetős, füstölgő kéményű házaival meg a vasút felé nyújtózó hátsó udvarokkal. Embert már csak a távolság matt sem fedezhettem föl az utcákon. A katolikus templom a domboldalt felezve, fenyőfáktól közrefogva uralta a környéket.

– Kopár vidék!

– A hazám – válaszoltam akaratlanul.

Nem tetszett, ahogy az idegen férfi az ablakra tapad, eltakarva előlem a kilátást.

– A hazája?

Meglepetést éreztem a hangjában. Indulatot. Ránéztem, s ahogy ő is felém fordult, nagyot ütött a szívem: ismerem ezt a szürke zakós, pirosposzgás férfit. Nem egészséges arcszín az övé. Vértolulások. Miatta hagytam ott a másik kupét!

– Mindannyiunk hazája – erőltette volna a beszédet.

Visszaléptem a fölkébe. Szorosan a nyomomban maradt.

– Kedves utastársak! Maguk nem gondolják a tájról, hogy a hazájuk lenne?

Nem kapott választ.

Elfoglaltam a helyem, és lehunytam a szemem. Hevesen és szabálytalanul vert a szívem. Meg-megemelkedett a szemhéjam. A férfi karnyújtásnyira tőlem, zavartalanul nézelődött.

Az utasok kerültek a tekintetét. Kelletlen csönd telepedett a fölkére. A kerekek kitartoán csattogtak alattunk. Indóház előtt robotgunk el.

Megint a folyosón voltam. El innét! Minél messzebb! Menetközben kanyarítottam a hátamra a kabátot. Ajtók csapódtak mögöttem, ahogy a menetiránnyal szemben menekültem. Álmos, unott, seszínű arcokat láttam. A dohányzó kocsiban füst kavargott, néhányan hangoskodtak. Kártyát vertek a lehajtható asztalkára. A harmadosztályon hagyma és ázott ruhák szaga keveredett a mosdatlan testek párájával. Karikás asszonyszemek és ráncos homlokok fordultak felém. Egy karon ülő gyermek torkaszakadtából bömbölt. Szél vágódott az arcomba a rosszul csukódó ablakok résén. Még egy rugókra járó vasajtó, és a vonat legvégén álltam. Nézttem, miképp zsugorodik össze mögöttünk a táj. Mintha a végtelennek tetsző fehér-

ség szippantaná magába a bokrokat, fákat. Összemosódtak alattam a talpfák a vad rohanástól.

...A táskám! Ott maradt a fölkében! Sarkon fordultam. A vizeletszagú vécék előtt egymásnak adták az emberek a kilincset. Már a sokadik ajtót téptem föl. Átvergődtem a leszálláshoz készülődők mogorva, méltatlankodó árján. Most az imént még háttal ülő utasokat láttam a semmibe meredni. Megannyi idegen, közönyös arc. Messze még a helyem? Vagy túlhaladtam rajta...? Cserbenhagyott az arány- és térérzésem. Addig forgolódtam, míg teljesen össze nem zavarodtam. Az ablakon túl elmosódott a táj.

– A magáé ez a táska?

A szürke zakós idegen állt a kupéajtóban. Csak nyögni maradt erőm a meglepetéstől.

– Éppen maga után akartam vinni! Elhagyta, nem? Kár lenne érte!

A fékezés mindkettőnket kimozdított az egyensúlyából. Összeöleleztünk, aztán ugyanolyan gyorsan, iszonyodva szétváltunk. A polcon rázkódó táskámra néztem.

– Mindjárt leesik – mondta az idegen.

– Jó helyen van, mi köze hozzá?

Magam is meglepődtem a heveségemen.

– Már megbocsásson! Segíteni akarok, és sérteget?

– Vegye le a kezét a táskámról!

A kibontakozó vitánkkal ismét magunkra vontuk a figyelmet, noha mindenki kínosan ügyelt rá, hogy közömbösnek tessenek. Különösen igaz volt ez a menetiránnyal háttal ülő, középkorú házaspárra. A csomagjaik nekik is ide-oda csúszkáltak. A férfi nyugősen fölállt, hogy megigazítson egy koffert. Keményített gallérja törte a nyakát, az arca vöröslött, akár a vértolulások idegennek.

– Micsoda hang ez – dohogott rólam a feleségének, aki nem győzött helyeselni. – Hálás lehetne...

A velük szemben helyet foglaló hölgy leeresztette ölébe a könyvét. Megnyerő, nyílt tekintete láttán arra gondoltam, szerencsés ember, akit szeret.

Az idegen megmarkolta a táskámat.

– Hol kapni ilyen finom holmit?... Kecskebőr? Marha? Árulja el a kedvemért!

Munkásra valló, zömök alkatától élesen elütött a kezének ápoltsága. Milyen életforma során őrizheti meg a bőre puhaságát? A körme tisztaságát? Emellyel vegyesen tört rám a felismerés. Ez az ember tudja, mit akar! Szándékkal cselekszik. A hangja, a határozott és fölényes baritonja ugyanerről a fensőbbes elszántságról tanuskodott.

– Mindig ilyen táskát akartam!

– Nagyon kérem...

– Sok rekesze van? Oldalzsebek? Irattartók? Rejtekhelyek?

– Adja vissza, mert hívom a kalauzt!

- Ha nincs titka, miért nem engedi kinyitni?
  - Maga részeg!
  - Dehogyan vagy részeg! Ezt maga is jól tudja!
- Mindössze az érdekel...

Megragadtam a táskát. Ijesztően erős volt a szorítása. Azonnal beláttam, hogy esélytelen vagyok vele szemben. A markomban vagy, mondta a szeme villanása.

- Mégsem hívja a kalauzt?
- Lehet, hogy megteszem!
- Vagy mégis titkol valamit? Lássuk hát!

Vaskos alkarjára fektette a táskát, jobbra már a csaton, amikor a könyvétől megváló hölgy ráncigálni kezdte hátulról.

– Mit képzél magáról? Milyen törődött ez az ember! Magának örömet okoz, hogy kínozza?

Úgy meglepte a támadás, hogy sikerült kitépnem a kezéből a táskát. Az ábrázata eltorzult az indulattól, szájszéle nyálasan félrecsúszott a ríktóan fehér protézisen. A hölgy belemélyesztette a körmeit, és egyre kiabált.

- Elgyötört a tekintete! Az a férfi...

Csikorogtak a kerekék. A vonat jókorát döccent. Az ablaknak csapódtam, s ahogy voltam, táskástól, kalap nélkül kifordultam a folyosóra. Ellöktem a lárma előkerülő kalauzt. A fékező szerelvény már az állomásépület előtt haladt. Emberekre, megfélemlített, fakó arcokra bomlott a várakozó tömeg.

Föltéptem a lépcsőre szolgáló ajtót.

Hideg levegő vágott az arcomba, meghököltem, ám az üldözöttől való félelmem jóval erősebbnek bizonyult. Leugrottam a peronra, éles fájdalom hasított a bokámba, hadonásztam, hogy visszanyerjem az egyensúlyom, a vonat még mozgásban volt, megütött, közben kezek nyúltak értem. Elmosódva láttam, hogy egy fiatalasszony magához vonva, befogja a gyereke szemét.

Sántítva hadakoztam a szemben jövők árjával. Mindenki erre a vonatra várt? Merre menjek? Feltűnő ár ellen haladni! Vonzott a tágas előcsarnok, de nem akartam rendőrökkel találkozni. Az oldalt veszteglő szerelvények felé vergődtem. Kiáltozást hallottam a hátam mögül. Síp-szót. Beugrottam két személyvagon közé. Átevickéltem a latyakosra taposott hóban a túloldalra, ahol induláshoz felfűtött gőzmozdony szuszogott, és okáta a füstöt.

Disznókat hajtottak föl a közeli rámpára. A felzaklattott állatok egymást taposták, visongtak és ríttak. Gyomorkavaró trágyaszag terjengett. Főlkapaszkodtam a gőzös hátsó vagonjára, a menesztő vasutas éppen sípolt, és a szerelvény nehézkesen elindult. Benyitottam a fapados, végig nyitott vagonba. Úgy tettem, mintha nem érzékelném a rám szegeződő tekinteteket.

– Elesett? – kérdezte egy kucsmás öregember. – Velem is előfordult már! Mióta bottal járok, egyre gyakrabban.

Ilyenkor beszélni sincs kedve az embernek. Kellems dohányszaga volt a ruhájának. Hálás voltam, ő meg beerte azzal, hogy helyettem is beszélhet. Lázasan kavartok a gondolataim. Mi történik velem megint? Látnom kéne a sajtó, lüktető bokámat.

Lehunytam a szemem. Most meg a sötétség nyomasztott. Istenem! Merre visz megint a vaksors? Mire meglangyosodott alattam a fapad, nyílt terepen haladtunk. A nap hanyatlóban, semmi sem maradt az erejéből. Svájcsapkás, hiányos fogaztú férfiak és testes, méla asszonyok ücsörögtek körülöttem. Ritkán szóltak, jobbra csak a padok között tébláboló, olykor hozzájuk döngölő apró gyerekeikhez. Kopott kabátkák, kézi kötésű, félrecsúszott sapkák, szörcsögő orrhang... Maszatos arcok nyomódtak az ablaküvegnek. A kucsmás öregember rágyújtani készült. Mutató- és hüvelykujja többször is körbejárta, mire fogást talált a skatulyán. Szőrös kézfeje enyhén reszketett, ahogy lángra lobbantotta a gyufát.

Szűnt a zihálásom, ám a hangok és mozdulatok még ellenségesek maradtak. Szurokkal átítatott távíróoszlopokat láttam a menetiránnyal szemben elrohanni. Bezárkóztam a mosdóba. Rázkódott alattam a vaspadló. A vakfoltos tükörré esett a pillantásom. Megrettentem a látványtól: a vonásaim csontig mélyedtek, a szemem megbújt a homlokom árnyékában. Feltűrt a nadrágom szárát: a bokám bedagadt, és a legkisebb érintés is fájdalmat okozott. Rendbe akartam hozni az öltözetem. A kezem másba kezdett, nem volt uralmam fölötte. Ugyanígy voltam a gondolataimmal.

Kéz nehezedett rám.

Szakállas emberke beszélt hozzám.

– Érti, amit mondok?! – Közelebb hajoltam. – A következő mosdóban talál vizet! – kiáltotta túl a kerekék lármaját.

Sík terepen haladtunk. Alkonyodott. Nyálkás, hideg esthomály ereszkedett a tájra, amely lehetetlenné teszi a tájékozódást. Amely sárral jár. Járhatatlan, csapdává mélyülő szekérutakkal. Minden jó szándék megsüpped abban... A házasságom jutott eszembe. Úgy éltünk Margóval a közös fedél alatt, mint két idegen, akiket egymáshoz idomított a nekik rendelt szokásrend. Margó az öntudatos, tájékozódó, minden változás dacára is érvényesülni akaró rokonsággal és annak sugalmaival, magam meg az elszégyellt, veszendő múltammal... Nem a lakás, az életterünk lett elviselhetetlenül szűk a számunkra. Csak a győzteseknek lehet akaratauk. Margó fivérei képesek voltak váltani. Péter, az idősebb fivér egypárti kapcsolatrendszerre behálózta az országot. Türelemmel egyengette Csaba testvérünk külkereskedői törekvéseit. A keleti piac is lehetőség. Egymásba nyíl-

nak ezek az ajtók. Ha utóbb visszanézel, csupán egy fényes folyosót látsz magad mögött. Ettől az úttól tartotál? Fontos emberek lettek. Egymással is többnyire telefonon érintkeztek. A pénz lett számukra a közös nevező. Mit számított, hogy ugyanazokat a tömegcikkeket vásárolhatták meg általa? Olykor megrettentem, hogy a lányaimból is hasonló felnőttek válnak... Talán nem is gondolatok voltak ezek, hanem a bennem dúló érzések, amelyek élesen és fájdalmasan föl-fölvillantak, aztán ugyanúgy elenyésztek, mintha csak a huzat szippantotta volna ki őket a parttalan sötétségbe.

Váltókon zötykölődünk át. Szekerek és egy szalmabálakkal megrakott nyerges vontató várakozott a sorompónál. Ködbe vesző lámpasorok nyújtózkodtak a falu mélye felé. Műhelyek és boltok kirakatának elmosódó, kísérteties fényei csalogattak. Csatlakoztam a leszállókhoz.

Elbotorkáltam az állomásépület mellett a latyakossá taposott hóban. Nemrég havazott, mert a párkányokon, csonka akácokon megtapadó hó tiszta volt és érintetlen. Csupán félhüvelyknyi a friss lepel, mégis mennyire más tőle a falu: szemérmes, magába zárkozó. Ismerősek voltak a házak kiugró szegletei, a faluközpont felé tartó út enyhe kanyarulatai... S mintha a ködös esthomályban újra meg újra hozzám szólnának. A nevemet kiáltanak.

A köd lenyomta a kéményfüstöt az útra. Már a nagy utcán bolyongtam. Megkésett, gumicsizmás asszonyok tolták a biciklijüket a tejsarnok irányába. A csomagtartóhoz erősített fémkannák lelassították őket, hogy sántikálva is a nyomukban maradhattam. Amikor ismét felnéztem, egy girbegurba mellékutca havát tapostam. Keréknyomokban bukdácsoltam. Mindjárt vége a napnak, olyan hirtelen, ahogyan az csak falun lehetséges. Az asszonyok hazatérnek az üres kannákkal, a férfiak a

kocsmából, legföljebb az udvari budik ajtaja nyikorog még olykor-olykor. S kutyák rázzák a láncukat az udvarok mélyén. Siralmas látvány lehetek fedetlen fővel, a táskámat szorongatva.

Egyszer csak a tejsarnok előtt álltam.

A keréknyomok vezettek idáig vagy a gyarapodó fények? Az igyekvő mozdulatokat kísérő hangok? Mozi-film elevenségével peregetek előttem a kitárt ajtó mögött zajló események: kesztyűs kezek, prémgallérok, kannáért nyúló csupasz kezek, foltos, zsírpecsés nadrágok, fagytól piros arcok, csosszanó gumicsizmák. A kiömlő tej csobogása, az üres kannák koppanása a betonon, s mindez a nyirkos ruhák kipárolgását, a meleg tejszagot, a leheletek páráját és a beszédet egyesítő köd forgatagában.

Elsősorban mégis a mozdulatok beszéltek hozzám.

Az ősök röghöz kötöttsége és a gondolatok lomhasága sütött át a mindennapos ténykedésen. Minek siettetni, ami megvár. Ha lemaradunk valamiről, talán jobb is úgy. Felsőbb akarat. A holt víz partja jutott az eszembe akaratlan, ahogy a néném ablakából látni. Az elterelt, megrendszabályozott folyónk halott medre. Fél évszázada minden áradásnál vissza akar térni a megszokott helyére, egyébként meg... mintha nem is lenne.

A tej átvételét végző férfi húzta a lábát, s ezzel meg a tömzsi alkatával azt az érzést keltette, akárha összenőtt volna a földdel. A jobbán tüsténkedő testes asszonyság akár a házastársa is lehetett, ám valószínűbb, hogy a közösen végzett munka tette őket hasonlóvá. Jöttükbenmentükben beszéltek, ha másoknak nem, hát egymásnak.

Felém fordultak, akárcsak a kannáikra ügyelő, fejken-dős asszonyok, az arcukon az értetlenség merevsége. A torkomig szöktek a megindultság gurgulázó hangjai, ahogy elindultam egy csupor tejért, fölfelé a lépcsőn.

